

Sofia Virta vihr ym.

Kirjallinen kysymys eropalveluiden vahvistamisesta sekä lapsen oikeuksien turvaamisesta erotilanteissa

Eduskunnan puhemiehelle

Vanhempien ero koskettaa vuosittain noin 40 000:ta lasta. Lapsista puolet kokee vanhempiensa eron ja elää yhden vanhemman perheessä tai uusperheessä. Suurin osa vanhemmista pystyy hoitamaan eron lapsen edun mukaisesti, mutta vuosittain noin 1 600 lapsen perheessä ero syystä tai toisesta kärjistyy konfliktiksi, jolloin eroon liittyy riitoja, huoltajuuskiistoja, eron jälkeistä väkivaltaa tai vainoa, jopa perhesurman riski.

Suurin osa erotilanteista sujuu lapsen kannalta hyvin, ja vanhemmat löytävät oman polkunsä toimivaan erovanhemmuuteen. Vanhempien ero ei aina tarkoita haasteita lapselle myöhemmin elämässä, vaan ero voi olla koko perheen kannalta kaikkien hyvinvointia lisäävä ratkaisu. On kuitenkin tärkeää huomioida, että jokainen lapsi tarvitsee eron keskellä hänelle tärkeiden aikuisten tukea ja apua tilanteen ymmärtämiseen ja sen herättämien tunteiden käsittelemiseen. Lisäksi on tärkeää nähdä neuvoloiden rooli vanhemmuustaitojen ja vanhemmuuden tuen vahvistamisessa myös siitä näkökulmasta, että tunne- ja vuorovaikutustaitojen osaamisella varmistamme myös ehjempää eroja.

Erotilanteet voivat olla riski vanhemmuuden jatkumiselle, vaikka lapsen kasvun ja kehityksen kannalta olisi äärettömän tärkeää, että lapsella pysyy suhteet hänelle turvallisiin vanhempiin ja muihin läheisiin. Monesti lapsen näkökulma ja läheissuhteiden vaalimisen tärkeys jäävät huomiotta vaativissa erotilanteissa, ja pahimmillaan lapsi voi elää riitaisen ja pitkittyneen erotilanteen keskellä lähes koko lapsuuden. Tiedämme, että lapselle pitkittynyt eroriita on kuormittava ja että riitainen erotilanne voi myös vaarantaa lapsen kasvun, kehityksen ja pahimmillaan hänen turvallisuutensa.

Suomen lapsistrategiassa linjataan, että lapselle on turvattava oikeus pitää yhteyttä vanhempiin, sisaruksiin ja muihin lapselle läheisiin henkilöihin eri elämäntilanteissa. Erossa ja sen jälkeen on kyettävä huomioimaan lapsen edun mukaisesti lapselle läheisten ja hänestä arjessa huolta pitävien aikuisten, kuten äidin, isän ja isovanhempien, merkitys. Vieraannuttamista tulee kyetä nykyistä paremmin ennalta ehkäisemään, sitä tunnistamaan ja siihen puuttumaan. On tärkeää, että vieraannuttaminen ilmiönä otetaan vakavasti ja sen haitallisuus sekä lapsen kasvulle ja kehitykselle tunnustetaan.

Eron tulisi olla aina turvallinen sen kaikille osapuolille. Valitettavasti näin ei aina ole. Vaikeat erotilanteet edellyttävät usein erityistä huomiota lapsen oikeuksien toteutumiseksi. On tärkeää,

Kirjallinen kysymys KK 665/2021 vp

että ammattilaiset tunnistavat vaativat erotilanteet, niihin liittyvät riskit ja vaarat sekä omaavat keinoja auttamiseen. Erityisesti tilanteiden pitkittyessä tai niihin liittyessä jonkinmuotoista väkivaltaa on tärkeää turvata myös lapselle tai nuorelle ulkopuolinen tuki.

Emme voi sulkea silmiä siltä tosiasialta, että joskus vaikeissa erotilanteissa ja pitkittyneissä ero-riidoissa lapsen vanhempien välillä on vakavia ristiriitoja, väkivaltaa tai väkivallan uhkaa. Tänä vuonna julkaistun Suomen lapsistrategian tilannekuvassa todetaan, että lapsen kokema väkivalta ja kaltoinkohtelu läheis- ja vertaissuhteissa jäävät edelleen liian usein näkymättömiin. Väkivallan kokeminen tai havaitseminen läheissuhteissa on aina haitallista lapselle, ja on tärkeää löytää keinoja siihen puuttumiseen.

On varmistettava, että eroavien perheiden kanssa työskentelevillä ammattilaisilla on riittävästi osaamista tunnistaa lähisuhdeväkivallan dynamiikkaa ja sen eri muotoja tai uhkaa silloinkin, kun väkivallasta ei ole näkyviä merkkejä. Nykyisellään palvelujärjestelmämme ei aina tunnista väkivaltaa tai sen uhkaa riittävän herkästi tai pysty vastaamaan tuen tarpeisiin riittävän tehokkaasti lapsen koettua tai kohdattua kaltoinkohtelua tai väkivaltaa.

Lisäksi on pidettävä huolta siitä, että palveluita on yhdenvertaisesti saatavilla ja että ne ovat matalalla kynnyksellä saavutettavissa. Nykyisellään näin ei ole, vaan apua hakevat perheet kohtaa- vat monia hankaluuksia palvelupolkujen toimimattomuuden vuoksi. Käytännön ongelma on esi- merkiksi se, että lapsi ja vanhemmat kohtaa- vat lukuisia ammattilaisia eikä tieto ammattilaisten ja eri työntekijöiden välillä kulje aina sujuvasti. Ammattilaisten yhteistyökäytäntöjen ollessa riittä- mättömiä selkeää tilannekuvaa perheen yksilöllisestä tilanteesta ja tarpeista ei pääse syntymään. Resurssien puutteen vuoksi ammattilaiset ovat kuormittuneita ja asiakkaita joudutaan torjumaan ja lähettämään pois palveluista, mikä lisää perheiden huolta ja ahdinkoa. Myös esimerkiksi jonot perheoikeudellisiin yksiköihin lastenvalvojille ovat olleet monin paikoin kohtuuttoman pitkiä. Saavuttamattomien ja toimimattomien palveluiden vuoksi jää pahimmassa tapauksessa lapsen ääni kuulumattomiin ja turvallinen ero toteutumatta.

Valtakunnallisesti on välttämätöntä varmistaa, että eroauttamisen palvelut ovat yhdenvertaisesti saavutettavissa. Palveluiden tulisi olla tulevilla hyvinvointialueilla osa perhekeskusten ja sähköi- sen perhekeskuksen palveluita, minkä lisäksi eroaville vanhemmille ja heidän lapsilleen on tur- vattava heidän tarpeidensa mukaiset, riittävät ja oikein kohdennetut eropalvelut. Alueellisesti tu- lee varmistaa, että jokaisella hyvinvointialueella toimii moniammattillinen työryhmä, jolla on osaamista juuri vaativien erotilanteiden riskien arviointiin ja perheiden apuun. Palvelupolkujen on oltava sujuvia, jotta apua on aidosti saatavilla oikea-aikaisesti ja yhdenvertaisesti. Eropalve- luissa ja perheiden kanssa tehtävässä työssä on myös tärkeää ottaa huomioon järjestöjen osaami- nen ja kehittää järjestöjen kanssa tehtävää yhteistyötä.

Panostamalla laadukkaisiin eropalveluihin, ammattilaisten osaamiseen sekä toimiviin viran- omaisketjuihin turvaamme eroa niin lapsille kuin aikuisille ja voimme vähentää valtavasti sekä inhimillistä kärsimystä että taloudellisia seurauksia. Niillä voimme säästää jopa ihmishenkiä.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomai- sen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Kirjallinen kysymys KK 665/2021 vp

Miten hallitus turvaa lapsen oikeuksien toteutumisen erotilanteissa ja vahvistaa eropalveluita ja ammattilaisten osaamista vaikeisiin erotilanteihin liittyvän vieraannuttamisen, väkivallan, vainon ja muiden ongelmien välttämiseksi?

Helsingissä 29.11.2021

Sofia Virta vihr
Mirka Soinikoski vihr
Satu Hassi vihr
Noora Koponen vihr
Pirkka-Pekka Petelius vihr
Outi Alanko-Kahiluoto vihr
Jari Kinnunen kok
Ville Kaunisto kok
Pihla Keto-Huovinen kok
Vilhelm Junnila ps
Ritva Elomaa ps